СЕНТЯБРЬ 6 среда 1939 он № 206 (2906) Сэн 10 мунгэ

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-эйн Б.-М Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Совэдэй Президиумай ОРГАН.

Paartiiin kandidaaduudai xymyyżelde byxii xemżeegeer tuhalxa

1933-1935 onuudai torşo soo yngergegdehen partiiina seberleigiin hyyleer, BKP(b)-ein Centraaльna Komiteed bolbol paartida abalgiiji saaşadaнь 1936 onoi sentiaabrь hara xyrter boliuulaa hen. BKP(b)-ein zergede şine çleengyydiiji abalga xadaa tere onoi nojaabriiin negenhee exilhen baina. Ene yje soo, paartiiiji toiron xeden milliioon partiiina bişe bolьşevigyyd urgaża, tedener xadaa Leenin-Staalinai paartiiin aldarta zergede oroxo gol rezeervenь boloo.

Leenin—Staalinai aguujixe xeregte preedanne baihanaa praktiiçeska xydelmeri deeree xaruulhan, promiişlennostiiin, socialiis gazartariaalangai staxaanovcuud-tyryyşyyd ba tyryy soveed intelligeentner xadaa Paartiiin çleende ba kandidaadta oronod. BKP(b)-ein zergenyydei urgaltanь, istoriiçeska XVIII sjeezdhee xoişo ilangajaa xysetelgeer yrgedee.

BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere eerlingee doklaad soo nyx. Żdaanov iigeże xelee hen: „Şine gurim xadaa erxim xynyydiiji paartida abalgiiji xyngedxene... Paartiiin prograammiiji ba ustaaviiji medereige, çleenske vznoosuudiiji tyleige, partiiina negen organizaacada xydelmerilge—egeel ene xadaa paartiiin çleenhee, ustaavai johoor eregdene".

BKP(b)-de abalga—ton xariuusalgatai xereg myn. Partiiina organizaacanuud bolbol Staalinska Centraaльna Komiteedei zaabarinuudiiji xytelberiieige bolgon, paartida oroxiiji xysegşed byxende ton anxaraltaigaar xandaża, individyaaльna priincipiiji nariaar saxina. Erximyydhee erximiinь şilen abalgaar, partiiina organizaaca byxenei zorilgonuudanь dyyrenegyi. Paartida şineer abtahan kommuniistnuudai ideine urgaltadanь, politiiçeske xatuużalgadanь, bolьşeviig xursa heremżetei bololgodonь, partiiina ażabaidalda aktiivnaar xabaadalgadanь partorganizaaca byxen tuhalxa ujalgatai baina.

Manai respyybliikiin partiiina organizaacanuud xadaa XVIII sjeezdhee xoişo nileed olon tyryy xynyydiiji paartiiin zergede abaa. NKVD-ein raloonno tahagai (Tarbagatai) dergedexi partiiina exin organizaaca (partoorg Żambaajev) bolbol apreelь harahaa sentiaabrь xyrter 10 garan xynyydiiji paartiiin çleenei kandidaadta abża, tedenei dunda xymyyżelgiin xydelmeriiiji haitar tabihan baina. Şineer abtahan kandidaaduudanь bygede partiiina daabarinuudtai ba terenee dyyrgelte bolgoxo jabadaldanь, praktiiçeska tuhalna.

Kabaanskiin MTS-iin dergedexi partiiina exin organizaaca bolbol hyylei 5 hariin torşo soo, 14 tyryy xynyydiiji BKP(b)-ein çleenei kandidaadta abhan ba tedenь eehedlingee xydelmeride staxaanovska şine şine amżaltanuudiiji tuilaxiin tylee erid temeseże, yiledberilingee noormonuudiiji ylyylen dyyrgened. Tus partiiina organizaaca bolbol kandidaad byxendee partiiina daabarinuudiiji ygedeg ba dyyrgeltiijinь şalgadag baina. Tedenerenь „BKP(b)-ein istooriiin xuriaangii kyyrsiiji" kryżoogto jabaża gy, ali eehedee yzene. Zarimanь—nyxed Teemnikov, Kromoreenko, Çekodaajev ba busad xadaa 7-doxi bylegiijinь yzeże, byleg byxendenь konspeekt tabin xal baina.

Zagarain aimagai, Ynegetein selьsoveedei dergedexi exin partorganizaacada, kandidaaduudai dundaxi xymyyżyylgiin xydelmeri muubişeer tabigdanxai. Kandidaaduud nyxed Piiasniin, Moolokov ba busad bolbol agitaatornuud bolgogdood, ton aktiivnaar xydelmerilże baina. Tedener xadaa bolьşeviizmiiji şudalxiin tylee temesened.

Iime żişeenyydiiji nileed oloor xaruulża bolxo baina.

Gebeşji, zarim partiiina organizaacanuud xadaa paartida şineer abtagşadiiji xymyyżyylelgede anxaralaa ton bagaar tabidag ba erxim xynyydiiji şilen abxa zuuraa, paartida abalgadaxi individyaaльna priincipiiji nariaar saxiigiiji bejelyyldeggyi faaktnuud Muxar-Şiberei ba Ulaan-Ydiin Centraaльna raloonuudta yzegdehen baina.

Bolьşeviizmiin istooriiiji yzelge xadaa Ulaan-Ydiin şilei zavoodoi, mixaniiidei, Priigorodno raloonoi „Arbiżal" kolxoozoi ba busadşji partorganizaacanuudai dergede hulaar jabuulagdana. Ende, paartiiin çleenei kandidaaduud xadaa „BKP(b)-ein istooriiin xuriaangii kyyrsiin" negedexi ba xojordoxi bylegyydhee saaşa gaaraagyi. Ulaan-Yde, NKVD-gei dergedexi partiiina exin organizaaca xadaa 1939 onoi torşo soo 18 xynyydiiji paartiiin çleenei kandidaadta abhan baibaşji, tedenei dunda xymyyżyylelgiin xydelmeriiiji ton dutamagaar tabihan baina. Paartiiin çleenei kandidaadta şine abtagşadai soveşçaani negei daxin yngergegdehen ba eneegeeree xizagaarlahan baina.

Paartiiin Ulaan-Ydiin Priigorodno raikoomoi biyroo (sekretaaranь nyxer Toçiiiov) bolbol kandidaad nyxer Dambiiinov D. N. paartiiin ustaav ebdehen ba „kolxoozoi disciplinijiji huladuulaa" g. m. şalgagdaagyi faaktnuudaar paartihaanь gargahan baina. Raikoom xadaa paartiiin çleenei kandidaadai sydьbaada xyngen bodoloor xandahiijinь ene faakt xaruulna.

Paartiiin çleengyydiiji gy, ali kandidaaduudiiji paartihaa gargalgada serьjooznoor xandaxa ba tedeniiji żemelhen materiaalai faaktnuudiiji ton nariaar şalgalga—partiiina organizaaca byxenei ujalga. Bagaşag żemenyydiiji xehen nyxedyydte partiiina xeheeltiin deede xemżee—paartihaa gargalgiiji xereglexe jabadaliiji praaktikahaa zaisuulxa johotoi.

„Paartiiin riadovoi çleengyydte paartida baixa ba paartihaa gargagdaxa jabadal xadaa—ażabaidaltai ba yxeltei adli asuudal myn... Partiiina xeheeltiin deede xemżee—paartihaa gargalga bolbol, aarmidaxi xeheeltiin deede xemżee — buudanalalgatai adli" (Staalin).

Nyxer Staalinai ede zaabarinuudiijinь partiiina organizaaca byxen, kommuniistnuud byxen medexe ujalgatai baina.

Kandidaadska staaż xadaa şineer abtagşadai ideine xatuużaxa ba politiiçeske xymyyżexe jabadaldanь bojevoi hurguuli myn bolno. Partiiina organizaacanuud bolbol kandidaadai eerinь şanariiji şalgaxa ba obşçeestvenne xydelmeride aktiivnaar xanduulxa, disciplinide ba organizoovannostьdo hurgaxanь şuxala bolno.

Iimehee, paartiiin çleenei kandidaaduudai urgaxa ba xymyyżexe jabadaldanь sag yrgelże tuhalxa ba partiiina ażabaidalda aktiivnaar xabaaduulxanь—partiiina organizaaca byxenei xyndete zoriigo myn!

Агитаторнуудай суглаан

Сентябриин 3-най үдэр, барилгашадай клубта, Улан-Удын центральна районой агитаторнуудай суглаан боложо, 250 гаран агитаторнууд хабаадаа.

Тус суглаан дээрэ, нютагуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэлгэ ба бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, агитационно-массова худэлмэри ябуулха зорилгонууд тухай нүхэр Седых доклад хэбэ.

Докладай һүүлээр, агитаторнууд нүхэд Смирнов (Наркомздрав), Боброва (хэлхеэ холбоон), Кашаров (Бурмонторг) ба бусад болбол өөһэдынгөө ябуулжа байһан агитационно-массова худэлмэри тухай ба дутуу дундануудаа тэмдэглэн выступалбад.

О. Г.

Buriaad-Mongoloi ażalşad bolbol SSSR-ei Verxoovno Soveedei IV Seessiiin togtoolnuudiiji negen duugaar haişaana

Manai miirne poliitikiin ilalta

Dobtololsoxogyin tuxai soveedske-germaanska doogovoriiji batalalga ba ene doogovoriiji SSSR-ei Verxoovno Soveedei IV Seessiiin negenhanalaar ratifikaacalalga bolbol Soveed gyrenei gadaadiin, miirne poliitikiin jixe ilalta myn, gadna, zuundalamiiiioonno soveed aradai durazorigiiji xangana. Verxoovno Soveedei IV Seessi xadaa ulasxoorondiin baidalai onso xursadahan yjede xydelmeriee yngergee. Seessieer abtahan, soveedske-germaanska doogovoriiji ratifikaacalxa tuxai togtool ba „Bygedeniitiin seregei ujalga" tuxai zakoon xadaa BKP(b)-ein XVIII sjeezd deere nyxer Staalinai xelien zaabarinuudta ba manai yjiin aguujixe dokymeent—Staalinska Konstituuciin dyyxede xysed taarana.

Seregei ujalga tuxai şine zakoon xadaa oronoi oborooniiji byxeżyylgiin xeregte ba soveed aradai aguujixe patriotiizmiin dyyxede xariuusana. Syleete żargaltai, miirteduratai soveed aradai negen hanal, niite zorilgonь xadaa—exe oronoigoo oborooniiji, aldar gabijaata Ulaan Aarmi ba Floodoigoo xyseşadaliiji ulam byxeżyylelge bolno.

Ulasxoorondiin onso xursadahan myneenei orşombaidal xadaa bidenerijji, Ulaan Aarmiiin ba Floodoi jireedyin bojeecyydiiji, esege oronoigoo nangin xilenyydii xamagaalalgada xezeeşji belen baixiiji ujalgalna. Bi xadaa ene ziide Ulaan Aarmiiin bojeecyydei zergede żagsalsaxa bainab. Prizevnoi komiissa bolbol seregei albanda oşoxo bolzoriijimni yiledberiheem duldiiduulża xoişoluulxiiji duradxaxadanь, tereniiji erid arsahan ba aldarta Ulaan Aarmidaa alba xexiiji xysehen bainab, jyyb gexede, esege oronoo, enxe amagalan baidalaa xamagaalalxahaa xyndetei ondoo ujalga baixagyi!

Tus Seessiiin iştoriiçeska togtoolnuudta xariuu bolgon, bi, ygleederei bojeec xadaa seregei xeregiiji egeel bogonixon bolzorto erxim johoor şudalża, delxei deere tyryyşiin, socialiizmiin oronoi oirooxyrteşegyi xilenyydiiji xamagaalalgada ebsyygeeree żagsaxab geże ujalga abnab.

Şçerbenkoov Dmiitri Alekseejeviç—1939 onoi prizivniig.

Liiodçig bolxob

SSSR-ei Verxoovno Soveedei eelżeetebişe dyrbedexi Seessi deere batalagdahan, „Seregei bygedeniitiin ujalga tuxai" zakoon bolbol ugaa jixe politiiçeske udxaşanartai xereg myn. Ene zakooniiji manai oronoi ażalşad xadaa ton xyndetelgeer xylieebe. Tus zakooniiji doprizivnigyyd ba prizivnigyyd, ilangajaa urma bajaraar ugtaba.

Bi, ene żilei sentiaabriiin 2-oi yder prizivnoi komiissada oroob. Teed, seregei ujalgata albanda abtaxaşji, oşoxoş baigaab. Mynee, yiledberihee taharangyi liiodçiguudai hurguulida huralsaża baihan deereheem, seregei albanda abangyi„ bolzorinь xoişoluulaa. Bi, tus hurguulijaa ene onoi nojaabrьda dyyrgexeb. Hurguulijaa dyyrgehenei gee ygleeder, Ulaan Aarmiiin ujalgata albanda, seregei liiodçiguudai hurguulida oşoxob. Mynee niidelgiin xeregiiji hainaar şudalxiin tylee byxii xyseeree huralsanab. Praaktikaar „otliiçno" ba teoorioor „hain" gehen segneltenyydtei huralsaża bainab. Hurguulijaa „hainhaa" dooşo bişe segneltetelgeer dyyrgexeb.

Komsomoolol çleende 1936 ondo oroohem, Leeninske—Staalinska komsomool namaiji xymyyżyylee. Hurguulijaa dyyrgeed, seregei ujalgata albanda oşoxodoo, Leeninske—Staalinska geroiiçeska paartiiin çleenei kandidaadta orood oşoxob. Mynee, beledxeże bainab. Liiodçig bolżo, SSR Sojuuzai agaarai xyse şadaliiji ulam byri bexiżyylxiin tylee byxii xyseјee ygexeb! Sengeiig xyxiyyn, żargalta yrgen erxenyydiiji olgohonoinь tylee, araduudai voożdь aguujixe Staalinda blagodaarnostь xyrgenem.

M. G. ROOŻON—SYRP-iin mexaniiçeska ceexiin tookarь—prizivniig.

GAIXAMŞAG ZAKOONUUD

Ene onoi sentiaabriiin 4-nei ydeşe, Buriaad-Mongol gyrenei baankiin dergedexi partiiina exin organizaaciin neemel suglaan boloo. Kommuniistnuud, komsomoolьcuud ba partiiina bişe nyxedyyd—soveed intelligeentner xadaa ton olooroo suglarbad.

Tus suglaanda xamtaragşad bolbol SSSR-ei Verxoovno Soveedei negedexi zarlalgiin eelżeetebişe IV Seessieer batalagdahan zakoonuudtai, tende nyxer Moolotovoi xehen medeesel ba nyxed Voroşiiovoi, Zveerevei doklaaduudtai tanilsaba. Ede istoriiçeska dokymeentnyydiiji tuilai jixe haixaşaalga ba bajarlalgaar ugtahan bainad.

Nileed olon nyxed yge xeleże, tede zakoonuudai udxaşanarinь temdeglee. Manai oronoi ulam byri bata bexi bolxo ba ylemże tyrgeneer haibaran xygżexe xeregtenь, dursagdagşa dokymeentnyyd gaixamşagta yyrgiiji dyyrgexe baihiinь temdeglee.

Nyxed Moloonov, Jegoorov ba busad yge xeleże, Seessieer batalagdahan zakoonuudiiji haişaaża, byxii suglaanda jiregşedei hanaliinь medyylhen baixa jym. Suglaan deerenь, tusxai togtoomżo abtaba. Rezoliyyce soogoo—„Seessieer batalagdahan zakoonuudiiji haişaanabdi"—geże bişexe zuuraa, tus materiaalnuudiiji şudalan yzelgiiji xangaxaar xaraalagdahan, bodoto xemżeejabuulganuudiiji abba. Mynee, kollektiivelnь dunda zaniaatinuud bolżo exilee.

Bagdaanov.

Esege oronoo xamagaalalgada xezeeşji belen bainabdi

„Seregei bygedeniitiin ujalga tuxai zakoon xadaa manai socialiis oobşçestviin ilaltanuudtai zoxiidono. Eneeniiji bidener doprizivnigyyd ugaa jixe bajaraar ugtaabdi.

Ene zakooniiji zybşen xelselge ba batalalga bolbol soveed aradai seregei xyse şadabariiiji demonstraacalga bolno. Bidener xadaa kapitaliis xyrieelgiin, seregei dobtololgiin tuxai nyxer Staalinai zaabariiiji xododoo hananabdi.

Mynee yjiin ulasxoorondiin orşombaidalai şangadalga xadaa bidenerijji—prizivnigyydiiji bojevoi ba politiiçeske beledxelei talaar otliiçniguud baixiiji ujalgalna. Paarti ba praviitelьstviin tyryyşiin uriaagaar, esege oronoo xamagaalxajaa xezeeşji belen bainabdi.

Prizivnigyyd: O. B. Tyyjesov, M. I. Kyydinov, Paavlov.

Значогуудай нормые үгэхэб

СССР-эй Верховно Совэдэй ээлжээтэбэшэ IV Сесси болбол айхабтар ехэ политическэ удхашанартай байна. Германи ба Совет Союзай хоорондо добтололсохогүйн тухай договорые Сесси дээрэ ратификацилга хадаа ССР Союзай мирнэ политикые харуулна. Гадна, „Бүгэдэниитын сэрэгэй уялга тухай закон" баталан абалгань, манай Улаан Армиин хүсэ шадабарине улам саашадань бэхижүүлгэ мүн болоно. Би 1940 ондо Улаан Армиин бодото албанда ошохо байнаб, Иимэһээ, бэлэдхэлтэй ошохын тула оборонно значогуудай нормые удаадахи призыв хүртэр үгэхые бүхы хүсөө табижа оролдохоб.

Телеграфист М. В. Портнягин.

XILIJN SAANAHAA TELEGRAAMMANUUD

Reiter aagenstviin medeesel

Loondon, sentiaabriiin 3. (TASS). Myneeder, ygleenei 9 çaasta, Beerlindexi angliiiska posool xadaa, xerbee germaanska praviitelьstvo bolbol Poolьşodo esergyy vojeenne jabuulganuudaa zogsooża ba poolьsko territoori deerehee eehedingee seregyydiiji busaaża asaraxa gehen angliiiska praviitelьstviin ereltede, sentiaabriiin 3-nai (jevropeiske sagai johoor) 11 çaas xyrter xangaltatai xariuu ygeegyi haanь, tere çaashaa exileed, Aangli xadaa Germaanida esergyy dainai baidalda baina geże angliiiska praviitelьstvo tooixonь geże germaanska praviitelьstvodo medeesehiiji Reiter damżuulan medeesene.

Angliiiska ylьtimaatumda Germaanska xariuu

Beerlin, sentiaabriiin 3. (TASS). Transoceaan aagenstvo xadaa Angliiiska ylьtimaatumda xariuu bolgon toiilogdohon, germaanska praviitelьstviin memoraandymiiji, raadioogoor medeesene. Memoraandym soonь, germaanska praviitelьstvo xadaa angliiiska praviitelьstviin ylьtimatiivna ereltenyydiiji abxahaa arsana geże xelegdene.

Gyansii Proviinciin xynzon syleerelgiin dainda

Gyansii proviincodo, xitadai aarmiiin komandiirnuudai xytelberi doro 2 milliioon xynzon xadaa seregei xeregte huralsana geże, „Damei banьbao" gazeed medeesene. Froont deere 400 mianga garan soldaaduud elьgeegdebe.

Yzeg bişeg medexegyi ba baga medexe jabadalnuud usadxagdana. Yxibyyd ba jixe nahatai xynzondo 21704 hurguulinuud neegdee. Xynzoniinь xadaa froontdo belegyydiiji negete bişeer elьgeehen baina. Tariaaşad xadaa vojeenne xeregselnyydiiji zeeże, seregei ujalgiiji hain duraaraa dyyrgene.

Exenernyydenь, soldaaduudta dotor xubsahanuudiiji ojono, medikaametnuudiiji beldene, şarxatahan xynyydiiji abarxajaa oşono.

Aangli xadaa Germaanida esergyy dain sonosxobo

Loondon, sentiaabriiin 3. (TASS). Veiikobritaani xadaa Germaanida esergyy dainai baidalda baina geże myneeder Çemberleenei medyylhiiji Reiter medeesene.

Germaani ba Poolьşiin xoorondoxi vojeenne jabuulganuud

Beerlin, sentiaabriiin 3. (TASS). Germaanska aarmiiin Verxoovno komaandovaniiin medeen soo, sentiaabriiin 2-oi xojordoxi xaxadta ba sentiaabriiin 3-nai ygleegyyr, germaanska seregyydeer Çenstooxov (Keleecke vojevoodstvo) ezelegdebe geże xelegdene. Belyynь goorodoi zyyn tee baihan germaanska seregyyd xadaa Vartaa myreniiji gatalaża garba. Korridoorto tahalagdan ylehen poolьsko seregyydei, tendehee multaran garża oşoxo gehen hedelgenyydenь soxigdoo.

Deede Sileezide Belyynь goorod ezelegdebe. Pomeraaniiin raloondo operiirovelegşe seregyydei gryyppe xadaa Braaxa myreniiji dabaża garhan ba Graydeenciin baruun-urda baihan Viislede xyrehen baina. Korridooroi xoito talada baihan poolьsko seregyyd tahalagdaa.

Germaanska aviaaca bolbol poolьsko vojeenne objeektnyydte xeden olon dobtolgonuudiiji xehen baina. Germaanska samoliooduud xadaa liinь, Kraakov, Loodzi, Liyb-Gdiin, Lyycke, Varşaava, Poznaani ba Opteeckedexi poolьsko aerodroomuud ba angaarnuudiiji boombodohon baina. Germaanska aviaaca xadaa tereşelen, xargiinuudiiji ebdeże, vojeenne traansportnuudta kryşeeniiji uşaruulża, şuxala tymer zamuudiiji boombodobo.

Varşaava, sentiaabriiin 3. (TASS). Poolьsko aagenstvo xadaa sentiaabriiin 2-oi, vojeenne jabuulganuud tuxai poolьsko aarmiiin generaaльna ştaavai, dorodursagdahan medeeji damżuulna:

Aviaaciin jabuulga: Germaanska aviaaciin razveedovatelьne niidelgenyyd xadaa Poolьşiin byxii territoori deere yrgelżelee. Olon tooto pyynktnyyd boomboduulba.

Sentiaabriiin 2-oi, 20 çaas 30 minuutada Varşaava xadaa germaanska aviaacaar naimadaxijaa dobtoluulba. Poolьsko aviaaca xadaa xojor yderei torşo soo 12 samoliooduudaa geebe.

Gazar deerexi seregyydei jabuulga: Germaanska çaastьnuud xadaa Baruun Podkarpaatskiin raloondoxi froontdo, Sileezide ba Çenstooxovta şangaar dobtololgiiji yrgelżelyylhen baina.

Pomeraaniiin ba zyyn Pryysiiin froont deere, pograniiçna raloondo şanga baildaanuud bolno. Gdiiniiin raloondo tulaldaanuud bolno. Vesterplaattda oboroniaalalga yrgelżelheer.

Riimdexi şveicaarska pooslannigai medyylge

Pariiż, sentiaabriiin 3. (TASS). Gavaas aagenstviin medeesehenei johoor, Riimdexi şveicaarska pooslannig Ryeggeer bolbol, Şveicaari xadaa neitraliteediiji xamagaalxa baina geże italьjaanska praviitelьstvodo medeesebe.

ARADAI GEROI

(V. I. ÇAPAAJEVAI NYGŞEHƟƟR 20 ZIL BOLHONOI OIDO)

Vasilii Ivaanoviç Çapaajev bolbol eehedlingee şin xraabrostiaar, revoliyycede preedanne baihanaaraa ba vojeenne talaantaaraa aradta aidar solo ba nahanai durasxal olhon, tede geroinuud—samoroodoguudai toodo orono. Çapaajev metiin, aradai iime soloto xybyyd—komandiirnuud Ulaan Aarmiin zergede baihan jabadal xadaa tereenei ilaltiin şuxala nyxeselnyydei negen baigaa. Egeel tiimehee, Çapaajevai nerenь istooriido xetedee bişegdee, graždaanska dainai gaixamşag ilaltanuud tuxai ba proletariaadai vojeenne iskyyysstvo tuxai manai oilgomzonuud xadaa ene neretei taharaşagyi xolbootoi.

Çapaajev bolbol Ulaan Aarmiin diviiziin komandiir bolxiingoo urda tee, jixe ba ysed şanga vojeenne hurguuli yngerhen baina. Caarska aarmida riadovoi soldaadaar tatagdahan, Vasilii Ivaanoviç bolbol byxii imperialiis dainiiji froont deere, okooponuud soo yngergehen jym. Ton ajuulta daaigabariinuudiiji durataigaar dyyrgedeg, ton ajuulta razveedkenyydte xodo jabadag ba ton xyşer berxe baidalhaa şadamgaigaar multaran gardag xraabra soldaadiiji yxei dairadaggyi hen.

Soldaad jabaxadaa, Çapaajev bolbol jixe praktiiçeska vojeenne mergezeliiji ba dyrşeliiji olohon baina. Ene praktiiçeska oopedonь jamarş teoretiiçeske fyndaamentgyi baigaa: Çapaajev xadaa soldaad jabaxadaa unşaza ba bişeze hurhan baina.

Çapaajevai unşahan tyryyşiinь knilgenyydei dunda vojeenne xaraaktertai zoxioolnuud olon baidag hen. Çapaajev xadaa orod aradai geroinuud—Stepaan Raazin, Pygaçoov, Jermaak gegşedei vojeenne gabijaanuud tuxai unşaxiiji xysedeg, Garibaalьdi ba Napolьoon tuxai unşadag baigaa.

1918 ondo, diviiziin soloto naçaalьnig Çapaajev bolbol Moskvaada, Generaalьna ştaabai Akadeemide abtaad baixadaa, ton serьjooznoor ba erdem xysehen xynei xyseleer huralsaza exilhen baina. Teed, udaanş huraagyi hen. 1919 onoi fevraalьda, Zyyn froont deere Kolçaag dobtolgoo beledxeze baixadanь, V. I. Çapaajev bolbol, xedii huralsaxaa xysebeş i, hanaanhaa tabiaagyi jabahan tere bojevoi baidaldaa, seregtee busaza jirehen baina.

1919 onoi fevraalьda Vostooçno froont deere busaza jirehen saghaanь xoişo, aldarta 25-daxi diviiziin naçaalьnig V. I. Çapaajevai bojevoi zamai byri gaixamşag xubinь exilene. Ene diviizide, mynөө Çapaajevai nere ygtenxei.

Xaxad zil şaxuu—1919 onoi maarthaa sentiaabrь xyrter—V. I. Çapaajev eeriingee diviiziiji komaandovalaa; ene sagai torşo soo Çapaajev bolbol kolçakoovcenuudiiji butasoxihoor Uraalьskahaa Ylaa xyrehen ba sagaan kazaaguudtai temeseхiin tulada daxin Uraalьska jireze yrdihen baina. Çapaajev bolbol 1919 onoi sentiaabriin 5-da eeriingөө nahanai jabadaliji Lbişensk goorodto dyyrgehen baina.

Çapaajev bolbol graždaanska dainai maneevrenne tradiicanuud deere xymyyzyylegdenxei. Tereenei çaastьnuud bolbol xyrşenyydgyigөөr jabaza, dailaldaza dadal bolhon baina. Çapaajev bolbol arahaanь oroxo ba ilangajaa xyrieelen behelexe, glaavna xysenyydeeree flaangahaanь soxixiin tulada, zarim xysenyydeeree daisanhaa suxarixa maneevrnyydiiji jixe yrgөөr xeregledeg baigaa. Tereenei duratai bojevoi zanşal—aldarta çapaajevska „glagoolь" xadaa şiidxexii momeentdo baildaanda oroxo, xysete soxilgiin gryyppiiji nege flaangada bailgaxaar emxidxegdedeg baigaa.

Çapaajevai byxii şiidxeberinyyd ba jabuulganuud bolbol aktiivna, xursa bodolgoor nebterenxei baidag hen. Çapaajev xadaa jixenxidee dobtolodog, olonxidoo oboronilaldag ba oroidooşji suxaridaggyi şaxuu baigaa. Yngerxedөө oboronitelьne zoriilgonuudiiji aktiivnaar şiidxedeg hen. 1919 onoi apreelьde Bvzylyykhee xoixonuur, Boroovko gol deere, 25 diviiziin 73-daxi brigaadiin xehen jabuulgiin zişee ene talaar jixe xaraktеerne baina. Nyxer Fryynze bolbol Voolgo teeşe dobtolozo jabaa kolçaakovsko aarmida flaangovo soxilto xexe johotoi, Vostooçno froontiin udaarna gryyppiin suglaraxa raioonii)i daldalaxa zoriigo ene brigaadada daalgahan baina. Sagaantanai 11-dexi Uraalьska diviiziin Byzylyygiiji dobtoloxoor aligaza baixada, udaarna gryyppe yşөө suglaraza xolo şadaagyi baigaa. 73-daxi brigaadiin passiivne zoriigotoi baihanş haa, brigaa-

V. I. ÇAPAAJEV.

diin dobtolgiin xytelberiiji eerөө bejedee abza, V. I. Çapaajev bolbol tereeniiji aktiivna meetodeer şiidxehen baina. Çapaajev eerөө dobtolgo exileze, II-dexi Uraalьska diviizide şanga soxilto xehen ba tereeniiji Kineelь gol gartar namnahan baina.

1919 onoi maida 25-daxi diviiziin Bygyylьme teeşe oşozo jabaxada, sagaantan urdahaanь jireze jabahaniinь eli boloo, tiixeleerenь, Çapaajev bolbol poikovoi koloonnoor (tiixede brigaadna koloonnoor jabadag baigaa) jabaxa prikaaziiji brigaadanuudta ygeed, diviiziiji maarşiin zuramda oruulhan baina. Eneenei aşaar, sagaantan bolbol xysete ulaan poolkonuudta deeree ortozo, çaastьçaastiaaraa butasoxigdohon baina; ene baildaanuudta xolor sagaan diviizi butasoxigdohon jym.

Kolçaagtai temesel xadaa 25-daxi diviizide yfiimske ilaltata operaacaar dyyrehen baina. Ende Çapaajev bolbol eeriingөө polkovoodçesko talaantiin:

zorimgoin, iniciatiivai ba ysed şanga zorigoi xarakteerne çertaanuudiiji yşөө daxin demonstraacalan xaruulhan baina.

Çapaajev bolbol jaaşagyi zyrxetei, tiixiin xamta bodolgotoi baigaa. Çapaajev bolbol ilaltiin intereesie bejee gamnangyi jabaxa zuuraa, ajuultai yjede jixe hergeg ba oilgomzoto jabadag hen.

Vasilii Ivaanoviç ştaabta huuxagyi, xariн eeriingөө sereygydtei xamta maassiin dunda baixiiji ylyyde bododog baigaa. Tereeniiji ştaabtanь oloxonь jixe xynde berxe hen: xodol froontdo dyte baidag, xaana şiidxexii baildaan bolnob, tende eerөө oşodog baigaa. Tiixiin xamta, Çapaajev xadaa eeriingөө ştaabtai bariisaaji erximeer bariza baidag hen. Çapaajevai bişehen prikaazuud bolbol ştaabna iskyyssтviin gurimaar bişegdehen bişeşji haa, xodol bogonixon, oilgostoixon baidag hen. Çapaajev bolbol razveedkede jixe udxaşanar olgodog ba tereenei olohon medeenyydiiji jixe segnedeg baigaa. 1919 onoi apreelьde daisadai gryppiroovkiiji ba hanalgiiji elişelen gargahan, sagaantanai uraalьska diviiziin operatiivna prikaazuudiiji razveedkiin olozo abxada, V. I. Çapaajev bolbol eneeniiji sexe provodaagaar M. V. Fryynzede darii elьgeehen baina. Ede medeenyyd xadaa koontrdobtolgiin plaaniiji zoxioolgodo şiidxexii yyrge ezelehen baina.

Ene faakt bolbol V. I. Çapaajev xadaa çehen ştaabuudiiji „şoolodog" ba deede taliin komaandovaniiji toodoggyi komandiir gehen tuxai hanaliiji buruuşaana. Ynexeereeşji, Çapaajev xadaa froont ba aarmiin ştaabuudta huuhan, zarim urdiin generaalnuudta ba zarim trockiistske tabimarnuudta tonhezegleigeer xandadag hen. Ede niuurnuudta Çapaajevai etigedeggyinь ali zerge zyb baigaa geze mynөө bidende eli boloo. Çapaajevai xadaa ideaalьna disciplinirovanno baigaa.

Çapaajev bolbol erxim haixan, zolto zargalta baidaliiji baiguulxiin tulada exe soveed gazaraa angiin daisadhaa xysed seberlexe gehen eeriingөө hanaliiji bodoto xereg deerenь bejelyylze yrdingyi bidenhee xolodoo. Ene zoriigiiji tereenei tylөө tereenei ynen soraatniguud ba bojeecyyd dyyrgehen baina; ede zoriigonuudiiji tereenei bojeecyyd xyyged, soveed patriooduudai şine yje, staalinska epooxiin xynyyd dyyrgeze yrgelzelze baina.

Çapaajevai erxim çertaanuud xadaa Ulaan Aarmiin komaandna sostaavai şine yjede nebterenxei. Xydelmerişen-tariaaşanai Ulaan Aarmiin xeden zuugaad ba miagaad komandiirnuud, Xasaan nuurai raioondooboroonoo xyseşadaiiji bexiigyyixe ba tereenei xiiliiji xamgaalaxa talaar praviitelьstviin speciaalьna daabarinuudiiji temesehen baina.

Çapaajev tuxai duradxal aradai dunda martagdaagyi. Tereen tuxai olon toonoi ylgernyyd ba duunuud bişegdenxei. Soveed literatuura ba iskyysstviin erxim zoxioolnuud zoriulagdanxai. Xyyged „Çapaajev" bolzo naadagdaa.

Çapaajevai azabaidal—ene aradai dunda gaixamşag solo duuraibaa. Xyyged, mynөө aradai dunda duratai jym gehen yyyxee nyxer Voroşilovoi ygenyydte erxim illiustraaca geeşe. Өөriingөө bejee daanxain tylөө ba zol zargalaitaa tylөө temeseze şadaxa arad xadaa şadaxa byxii zargalaitaa xyrxe baina.

Polkoovnig Je. Booltin.

Neitraliteed tuxai laatviin praviitelьstviin deklaraaca

Riiga, sentiaabriin 2. (TASS). „Myneeder, Latviin gyrenei prezideentiin, doro durigdahan udxatai deklaraaca toliogdobo: „Gadaada, gyrenyydei xoorondo garhan dainda, Laatvi xadaa erid neitraliteediiji saxixa baina geze sonosxonob".

Daanidaxi Angliiiska pooslannigai medyylge

Stokgoolьm, sentiaabriin 2. (TASS). Daaniin neitraliteediiji germaaniin xyndeleze baigaa sagtanь, aangliiska praviitelьstvo xadaa Daaniiin neitraliteediiji xyndelxe baina geze Daanidaxi angliiska pooslannig xadaa daatska praviitelьstvodo naiduulba.

1939 onoi sentiaabriin 1-nei Nacionaalьnostьnuudai Soveedei zasedaani tuxai

Informacioonno medeesel

Sentiaabriin 1-de, ydeşiin 7 çaas 30 minuutada, SSSR-ei Verxoovno Soveedei zasedaaniin zaal soo, Kreemlьde, Nacionaalьnostьnuudai Soveedei IV-dexi zasedaani bolbo.

Nacionaalьnostьnuudai Soveedei tyryylegşe depytaad N. M. Şveernik—xytelberiine.

Nacionaalьnostьnuudai Soveed bolbol zahaltanuudiiji xaraxa ba xydөө azaxiin naloog tuxai zakoonii eesesei teekstiiji beledxexe talaar Komiissiin tyryylegşe depytaad M. A. Byrmisteenkiin doklaadiiji sonosono.

Depytaad Byrmisteenkiin doklaadai hyylde, Nacionaalьnostьnuudai Soveed bolbol „Xydөө azaxiin naloog tuxai zakoonii)i" golosovaalgada ba batalalgada orono.

Nacionaalьnostьnuudai Soveed xadaa „Xydөө azaxiin naloog tuxai zakoonii)i"—razdeel razdeelaaranь, terenei hyylde—byxiidenь batalna.

Zahaltanuudiiji xaraxa ba bygede niitiin seregei ujalga tuxai zakoonii esesei teekstiiji beledxexe talaar komiissiin doklaadaar, Komiissiin tyryylegşe-depytaad P. A. Tiyyrkin vestypaalba.

Nacionaalьnostьnuudai Soveed xadaa, bygedeniitiin seregei ujalga tuxai zakoonii)i—razdeel razdeelaaranь, terenei hyylde—byxiidenь batalna.

Nacionaalьnostьnuudai Soveedei tyryylegşe depytaad N. M. Şveernik bolbol, IV-dexi eelzeetebişe seessiin xelsexe zyilnyyd baragdaba geze medeesene ba Nacionaalьnostьnuudai Soveedei eelzeetebişe VI- dexi seessi xaagdaba geze sonosxono.

1939 onoi sentiaabriin 1-nei Seessiin zasedaaniin dnevniig

Nacionaalьnostьnuudai Soveedte

Sentiaabriin 1-de, ydeşiin 7 çaasta, Kreemlьde, Nacionaalьnostьnuudai Soveedei tygesxelei zasedaani bolbo.

Preziidiymei stooldo—Nacionaalьnostьnuudai Soveedei tyryylegşe depytaad N.M. Şveernik ba terenei orologşo Ç. A. Aslaanova. Loozonuudta paartii ba praviitelьstviin xytelberilegşed, SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei çleengyyd ba Aradai Komissaarnuud. Edener xadaa byxii zaalnuudai xaluun aploodismeentnyydeer ugtagdana.

Tyryylegşe depytaad N. M. Şveernik xadaa zahaltanuudiiji xaraxa ba xydөө azaxiin naloog tuxai zakoonii esesei teekstiiji beledxexe talaar komiissiin tyryylegşe—depytaad M.A. Byrmisteenkode doklaadai yge ygene.

Nyxer Byrmisteenko bolbol vestypaalagşa depytaaduudai azaglaltanuudiiji xaraada abalsaza, xydөө azaxiin naloog tuxai zakoonii projeektde oruulxa johotoi şuxala zahaltanuud, xubilaltanuud ba nemeltenyyd tuxai doklaadalna.

Nacionaalьnostьnuudai Soveed bolbol xydөө azaxiin naloog tuxai zakooniiji, razdeel razdeelaaranь, terenei hyylde—byxiidenь batalna.

Zahaltanuudiiji xaraxa ba bygede niitiin seregei ujalga tuxai zakoonoi eesesei teekstiiji beledxexe talaar komiissiin tyryylegşe depytaad P. A. Tiyyrkinde yge ygtene.

Nacionaalьnostьnuudai Soveed bolbol bygedeniitiin seregei ujalga tuxai zakooniiji, razdeel razdeelaaranь, terenei hyylde—byxiidenь negen hanalaar abna.

Nacionaalьnostьnuudai Soveedei Seessiin xelsexe zyilnyyd baragdaba. Tyryylegşe nyxer Şveernik bolbol Nacionaalьnostьnuudai Soveedei Seessiiji xaagdaba geze sonosxono.

(TASS).

XYYGEDEI XAMTIIN BAI[RA] RIIJI HAIZARUULXA

Huralsalai şine zil exilee. Xyyged bolbol huralsalai şinenyyd amzaltanuudiiji tuilaxi xeregte byxii xyseөөr orolso[hon] bod. Edenerei, otliiçno ba[i]hain segneltetelgeer huralsa[x] jabadaldanь, hainaar remoo[nt] tologdohon ba oboruudovalag dahan xamtiin baira tuhalalsa[n] baina. Tiin, Xoriiin dunda hur[gu]guulida hurza baihan, Ulaa[n] partizaanai selьsoveedei, Kaa[...] Maarksai neremzete kolxozo[i] xyygedei xamtiin baira to[...] muu remoontotoi gebel, bairan[...] xuşaltagyi, boroo xuriin oroxo[...] do duhaaldaggyi baina. Soxo[...] nuudiinь şilgyi, peeşengyydiin[ь] remoontologdoogyi baiha[n]. Busad dutuu zyilnyyd olo[n]. Gadna, Anaagai somonoi, Žda[...] novai neremzete kolxozoi xyy[gedei] bairanь bahal tiime ba[...] daltai baina.

Tiimehee, huragşadai xamtiin bairiiji oiriin sag soo haizaruul[xa], huragşadai zaniaatidaa ha[...] naar beledxexe byxii ysloov[iiji] nuudiiji xangaxa xereg xada[a] tus kolxoozuudai xytelberileg[şed] şedei mynөөderei şuxala zori[lgo] go myn.

Komsomoolec[...]

KOLXOOZNO YNIVERSITEED

Xydөө azaxiin Byxesojuuzna viistavkede—socialiis gazartariaalangai ilaltanuudiiji bygedearadai xaraigada—kolxoozuud, MTS-yyd, sovxoozuud, nauuka, literatuura ba iskyysstviin erxim xynyyd jiree. Viistavxiiji xynyydei ton olon aarmi xaraa, ede xadaa todo honor zoriigoor bajazahan ba şinenyyd znaaniinuudaar zebsegzehen baina.

Viistavkiiji honirxolgo ugaajixe, tereenee jixeer ie abxiin tylөө ermelzelge ton jixe. Ariin zilei torşo soo, manai oroniiio tariaaşad xadaa kollektivizaaciin zam teeşe istoriiçeska erjelte xehenheenь xoişo, soveed dereevnide şine ynyyd urgaa. „Tariaaşadai dundahaa xeden miangaad ba millioon xynyyd bolbol kolxoozuudta, kolxoozno zvenoonuud ba brigaadanuudta obşçeestvenne tomo azaxiin oopedno organizaatornuud boloo". (Moolotov).

Paarti bolbol ede xynyydte tvoorçesko xysenei ugaa jixe zapaasiiji bii bolgohon ba bygedii medexiin tylөө ermelzelgeer ba bolьşevig tymer durazorigoor tedeniiji zebsegjylee. Tedener xadaa xangaltatai xariuu abataraa, sedьxelee xanaagyi. Ekskyrsaantnuud bolbol Glaavna paviliioondo, „Mexanizaaca", „Oroohо", „Xloopok", „Malazai" gehen paviliioonuud soo, Miçyyrinske saadta tariigiin oopedno uçaastoguud deere eksponaaduudiiji ton anxaraltaigaar şinzelne.

Bodoto huralsai, tyryy ooped, tyryy teexnike ba nauuçna znaaniinuudiiji oilgoigo ba şudalalga tiimeer jabuulagdana Viistavke—bodoto kolxoozno ynyversiteed myn.

Ene byxesojuuzna ynyversiteedte, huralsai xadaa myn bulaa xaranuudaar jabuulagdana. Yder byri, viistavke deere socialiis gazartariaalangai tyryyşyyl—praaktiguud ba akadeemigyyd doklaad xene. Ekskyrsaantnuud bolbol eksponeentnyydei urda, jefreemovske zvenoonuudai xydeleeniiji yysxegşe, RSFSR-ei Verxoovno Soveedei depytaad M. Je. Jefreemov, eliite oopedniig, kolxoozno xaatalaboratooriiji erxilegşe n. Maalьcev (Çeliaabinska oobiastь), soloto jyrgeigşe nyx. I. Je. Çymaanov, soloto kombaiinioor A. Oosьkin, akadeemigyyd Cicin, Leseenko, Jakuuşkin, Lisкyyn ba busad vestypaalhan baina.

—Ynder urgaşanuudai gianviistavka, tuxai xadaa,—geze M. J. Jefreemov xelene,—tyryy agroteexnikiin byxii koompleksiiji zaabol xereglelge boloo. Xerbee bidener bolbol gazaraa hainaar beledxeed, tereen deeree tezeelte zyiinyydiiji elbegeer gargahan bolboş, hain şaxantai yrehee tariaagyihaa, rekoord tuilaxaggyi baihamnai elite. Xerbee bidener xadaa myn hain şanartai yrehөөr xangaad, tariigaa xaruuhalaagyihaa, rezyltaadnai iimeşji hain baixaggyi. Iime deerehee, urgamal xadaa jyygeer dutadag be, bygedeenь xangaxa, tereenei urgalgada byxii talahaanь nyleөlxe xeregtei.

Nyxer Jefreemovei xehen viivodoi ton zyb baihiinь ekskyrsaant byxen xadaa tariigiin oopedno uçaastoguud deeree tobolso xaraxa.

Akadeemig Leseenko bolbol iime ooped xexiiji duradxahan jym. Viistavkehee gertee busaad, yngeregşe iiei kartaavka abaa, bagaxanşji haanь tariixa. Namaranь urgasiinь xuriaaxa. Zygөөr, eneenei urgasanь jixe bişe baibaş, ene abtahan yrenyydenь xabar xuriaagdahanhaa oroxodoo, jirexe ziide byri ynder urgasa ygexe baina. Ene aşaar, myn le oopedno uçaastog deere xarana, tiime yrehenei urgasanь jyrlin yrehenhөө xeden daxin ynder baina.

Erdemte xadaa gyrenei ugaa jixe udxaşanartai probleemiiji şiidxexe argajaa bodoto zişee deere tiigeze demonstraacalna.

Viistavke deere 300 iimenyyd doklaaduud yngergegdeexe jym. Xerbee, staxaanovciin gy, ali erdemtiin negeşji doklaad, negeşji vestypleeni xadaa doklaadçigta xeden zuugaad asuudalnuudgyigөөr, tedeende hain xariuugyigөөr yngerdeggyi baihiinь xaraadaa abalsahaa viistavkiin ekskyrsaantnuud ba xabaadagşad bolbol ede doklaaduudhaa ton jixe hurgaal, xadaa tuxai xabanь labtai bolno.

Viistavke xadaa soveed aradai moraalьna negedeliiji, Leenin—Staalinai paartiin tug doro, yimedeliin şinenyyd ilaltanuudai tylөө temeselliiji ulam ygyөөger delgeryylxede tedenei belen baihiiji, soveed gazarai jamarşji daisanai dobtolodo belen

paarti ba praviitelьstviin tyryy şiin uriaalaar, tereniijiinь butaso[...] xixoor xezeeşji belen baih[iiji] demonstraacalgiin areene [ba]han uşarhaa, poiitiçeske, [...] xiin ba kylьtyyrne aguuj[...] udxaşanartai baina.

Respyyblikenyyd, xizaarnuud [...] oobiastьnuudai kolxoozniguu[d] bolbol yder byri şaxuu pav[...] lyonuud soo uulzana. Ukrai[i]cuud gryziinyydtei, belorysyy[d] —daalьno-vostoogoixidtoi, a[...] dyygiin taban respyyblikeny[yd] dei—Yzbeekske, Tadziiksk[a] Tyrkmeenske, Azerbaidzaans[ka] ba Kirgiizske respyyblikenyyd[e] xlopkoroobuud uulzahan [ba] RSFSR-ei byxii avtonoom[...] respyyblikenyydei staxaano[v]cuud, socialiis gazartariaalang[ai] maasternuud xadaa xydөө [...] xiin maşlinabaigulgiin zavo[d] duudai erxim konstryyktornyyd[ta] tei uulzahan baina.

Kolxooznigu[u]d bolbol soci[a]liis sorevnovaaniin doogo[...] nuud batalhan ba 1940 on[d] viistavkiin xabaadagşa baixa [...] badaliiji tuilaxa, xuriaalgiiji [...] soonь ba geeltegyigөөr yng[...] gexe, oboroonno xydelmeri[...] zişeete hainaar jabuulxa [...] nuudiiji ujalganuudaar abhan [...] na. Sibiiriin ba Daalьna Vo[...] toogoi baialig gazarnuudta [...] xoozniguudiiji nyylge tu[...] asuudalda ton jixe anxaral [...] bigdana.

Ede asuudalnuudai tabigda[n] ba şiidxegdexe baixa yjede, [...] ge gol onso zyil toboi[...] ragdaa: oroduud, ukrainu[...] beloryysyyd, gryziinyyd, yzbe[...] gyyd, kirgiizyyd bolbol [...] bejee xaxad ygenyydeer [...] sodog, bygedeөөreө nege med[...] releer, nege ermelzelgeer—[...] veed gazar xadaa ulam go[...] haixan, erxim hain bolxiin[ь] la, aguujixe exe orono—[...] Soveed Socialiis Respyyblik[...] nyyd Sojuuziiji ulam byri [...] xezyylxiin tula bygediiji[...] dexe, bygediiji tuilaxa ge[...] ermelzelgeer nebterenxei [...] gaa.

Viistavke bolbol „...Jama[r] eksploataacahaa syleelegdehe[n] tariaaşanai şine tiipiiji" ga[...] şagaar xaruulna. Iime tariaa[...] nijii xyntyreltenei istooriiny[...] dexegyi baina" (BVKP(b) eln [...] tooriin xurisangii kyyrs, x[...] han 328).

A. Matveej[ev].

Xariuusalgata redaktor R. BIMBAJEV.